

**Projev Radka Vondráčka,
předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky,
u příležitosti Dne památky obětí holocaustu
a předcházení zločinům proti lidskosti
Senát Parlamentu České republiky,
27. ledna 2020**

Holocaust. Už po vyslovení toho slova nás zamrazí. Zamrazí nás, protože víme, kolik strašného utrpení se za ním skrývá. Kolik bezpráví, násilí a bolesti dokázali lidé způsobit jiným lidem. Lidem, které označili žlutou hvězdou, zbavili je jejich jedinečnosti, učinili z nich "nelidi" a také s nimi zacházeli naprosto nelidsky...

Dnes už toto všechno víme. Ale proč to nevěděli, či nechtěli vědět ti, kteří v té době žili? Kteří sami nebyli ani katy, ani oběťmi? Kteří byli onou pověstnou mlčící - a k tomu nevidící - většinou? Proč nechali zlo vyrůst vedle sebe a mezi sebou? Proč nezasáhli? Proč se naopak ke zlu často přidávali? Kde se v obyčejných, a do té doby takzvaně slušných lidech vzala ta nutková touha vzít kámen a hodit ho sousedovi do výlohy? Udat člověka, s nímž do té doby chodili na kávu? Přivlastnit si jeho dům?

Víme, co za sebou holocaust nechal za hrůzy. Šest milionů brutálně zavražděných. Další miliony vyhnaných a ožebračených. Zničené rodiny, z nichž mnohé se ze svých ztrát nevzpamatovaly dodnes. Pošlapání humanity a poničení samotné duše civilizace. To víme. Ale ptejme se, jaké byly příčiny šoa? Proč se proti němu lidé nepostavili, proč zůstali buď neteční, nebo se i aktivně řadili do průvodu vedeného nacistickou lůzou? A zejména se ptejme: může se něco takového opakovat?

Obávám se, že odpověď není optimistická. A že na ni stačí rovněž jedno slovo: může. Zlo může vždy znovu přijít, může se vždy opakovat. Zlo nikdy není dále, než jeden krok vedle nás. Je za našimi dveřmi. Číhá a jen čeká, zda je otevřeme a necháme je nestražené.

Mezi katem a jeho obětí jsou vždy nějaké dveře, které nechají otevřené zdánlivě nezúčastnění občané. Ale oni ve skutečnosti nejsou nezúčastnění, i když se tak tváří. Oni ze snahy přizpůsobit se, podvolit se moci a dělat to, co od nich moc čeká, otevírají zlu dveře dokořán. V horším případě tak činí z touhy sami na zlu vydělat. Tak se stávají jeho účastníky. Tak se ze slušných občanů stávají viníci. Někdy se pak před svými dětmi vymlouvají: taková byla doba.

Ne, žádná doba není "taková". Dobré a zlé časy děláme my sami. My všichni. Všichni lidé. Tak budme lidmi. Budme lidmi, kteří respektují jiné lidi a ctí jejich důstojnost. Cestu k holocaustu otevřelo přizpůsobení se obyčejných občanů nacistické ideologii. Němci, Rakušané, ale i mnozí

Češi přesvědčili sami sebe, že Židé nejsou lidmi jako oni. Že jsou kýmisi cizím, že nejsou jedinci, ale masa, která je ohrožuje už svou pouhou existencí a s níž mají právo zacházet bez soucitu a bez respektu.

Přátelit se se Židy, nebo už jen k nim nezastávat přímo nepřátelský postoj, se pro mnohé takzvaně slušné občany stalo najednou zločinem. Toto napsali Ferdinandu Peroutkovi jeho čeští čtenáři, kteří se podepsali jako "Antisemité z Kolína". "...Ty jsi vřed na těle českého národa, jsi vlastně takovej blbej parchant, židovskej slouha a pohůnek... Ty duševní mrzáku, všude by tě dali do koncentráku... jen v tom našem tím blbým humanismem otráveném státě se ještě těšíš na svobodě, ale v krátkém čase uvidíš, jak tě odpravíme..."

Ferdinand Peroutka po příchodu okupantů skutečně skončil v koncentračním táboře a zůstal v něm až do konce války. Ale už dopředu, když ještě existoval náš stát, jeho uvěznění a likvidaci schvalovali ti, kteří se neprávem považovali za české vlastence. Peroutka nebyl Žid. Nebyl ani jejich zapáleným obráncem. Jen, dle vkusu antisemitů, nedával Židům najevo tu správnou nenávisť, odpor a zlobu. Ano, toto je podvolení se moci. Dokonce dříve, než přijde. Ohnout záda, sklopit hlavu a přizpůsobit se davu znamená otevřít dveře zlu dokořán.

Zlo nemůže přijít na svět jinak, než skrze člověka. A velké zlo nemůže přijít jinak, než skrze velké množství lidí. Peroutkův současník Karel Čapek řekl: "Děsím se davu, je nejkřutější a nejhoupější ze všech přírodních živlů." Čapka zfanatizovaný dav doslova uštvál k smrti již během 2. republiky. Dříve, než měli nacisté šanci zavřít ho do koncentráku. Toto jsme si udělali sami sobě. To nám neudělali okupanti. Ale naše ochota přizpůsobit se zlu a pustit ho k sobě do domu. Zdaleka ne všichni byli takoví. Ale mnozí byli.

"Už nikdy jako ovce" zní motto Státu Izrael. Představuje slib už nikdy se mlčky a nečinně nepodvolit zlu, nepřipustit další šoa. Židé tím reagují na trpkou zkušenost vlastního národa a zejména skutečnost, že se jejich předci včas nebránili silou. Všichni bychom si ale měli z tohoto hesla vzít příklad. Netýká se jen Židů. Když nikdo z nás nebude jako ovce otevírat dveře zlu, pak Židé, ani nikdo další se nebude muset bránit silou. Protože zlo zůstane za dveřmi.

V Evropě bohužel už opět roste antisemitismus. Ať už jde o pravicové extremisty, nebo islamisty. Ruku v ruce s násilím vůči Židům jde odpor k dalším skupinám. A nejen to. Čím dál tím víc lidí na sociálních sítích a na ulici miluje nenávidět. Chtěl bych se zde tedy přimluvit. Zabouchněte dveře před nosem těm, kteří šíří strach a zlobu a už zase nálepkují druhé. Je to na každém z nás. Musíme každý udržet před zlem zavřené své vlastní dveře. Jedině tak se holokaust už nikdy nebude opakovat. Už nikdy!